A munkanélküliség és a munkásvándorlások

kérdésével foglalkozik a munkanélküliség elleni küzdelem magyarországi egyesülete kiadványainak második kötete. Az első tanulmány Dr. *Ferenczi Imré*-től való, aki azt a nemzetközi egyesület megbízásából jelentés alakjában a nemzetközi választmány elé terjesztette. A kivándorlásnak, ha az igazán normális méretekben, irányban és módon történik, az lenne a gazdasági és szociális főszerepe, hogy azokat a munkáscsoportokat, amelyeket egyik ország egyáltalában nem, vagy pedig nem eléggé jövedelmező foglalkozásokban tud alkalmazni, átvigye oda, ahol irántuk a legerősebb a kereslet és ennek következtében legkönnyebb a megélhetésük. Megszüntetné, vagy legalább is mérsékelni egyfelől a relativ túlnépesedését, másfelől a munkáshiányt bizonyos fokú kiegyenlítődést létesítve és így regulatorként működve. De a nemzetközi vándorlások gigantikus mozgalmában uralkodó anarchikus állapotok következményeképen a vándorlások e szabályozó hatása jelenleg még tökéletlen. A kivándorlás nem jelenti még azt, hogy a kivándorlási országban tényleg munkahiány, illetőleg a bevándorlási országban munkáshiány jelentkezik. A legjobban mutatja ezt az a körülmény, hogy vannak a kivándorlási országokban országrészek, amelyekben a munkanélküliség dacára sincs kivándorlás, viszont vannak oly vidékek is, ahol a munkáshiány ellenére is van kivándorlás. A kivándorlás súlypontja, amely a kilencvenes évekig a nagy északnyugati iparos országokban, Angliában és Németországban volt − Franciaország sohasem szolgáltatott nagy hányadot, mert a kivándorlók maximális száma 20.000 volt (1851-ben) − az utolsó két évtizedben az európai kontinens délkeleti agrár országaiba terelődött. (Olaszország, Oroszország, Ausztria-Magyarország, a Balkán.) Az új kivándorlók még egy más ponton is eltérnek azoktól, akük régebben Amerikába vándoroltak, amennyiben főképen a tanulatlan munkások, még pedig délkeleti Európa mezőgazdasági proletárjai köréből rekrutálódnak. Olaszországban a kivándorlók 70.7, Ausztriában 70.2%-a tartozik a mezőgazdasági proletárság körébe. Nálunk az erre vonatkozó statisztikai adatok meglehetősen hiányosak, de annyi megállapítható, hogy a kivándorlóknak körülbelül $^3/_4$ része tartozik ebbe a kategóriába.

E mezőgazdasági kivándorlók túlnyomó része azonban az Egyesült-Államokban gyári és bányamunkássá lesz. A kivándorlásnak ugyan nem egyedüli, de mégis legfőbb oka, hogy a paraszt népesség sem a mezőgazdaságban, sem az iparban nem talál kellő munkaalkalmat, amely neki a megélhetéshez a szükséges jövedelmet biztosíthatná. Erre látszik az is mutatni, hogy a mezőgazdasági országokban március és április hónapokban, a hosszú téli hónapok munkanélküliségének hatása alatt történik a legerősebb [kivándorlás. Másrászt meg épen a bevándorlás egyik főoka a bevándorlási országok munkanélküliségének, főképen ha ez megszakítás nélkül válságok alatt is tart.

A nemzetközi munkásvándorlások legújabb irányát az jellemzi, hogy azok néhány év óta mindiníkább − időleges kereseti jellegűekké válnak. E szempontból főképen Németországnak van nagy jelentősége.

„A kivándorlók azt a céljukat, hogy nevezetesen biztosabb, állandóbb munkaalkalmat találjanak, a külföldi munkapiac akut vagy krónikus telítettsége, kedvezőtlen klimatikus, gazdasági, szociális és politikai viszonyok, vagy az ügynökök becsapásai folytán gyakran el sem érik. És mert a munkanélküli az idegenben is munkanélküli marad, vagy azzá lesz. Sorsa könnyen érthető ríkokból (nyelv és viszonyok idegensége) rosszabbra fordul. A nemzetközi munkapiac nemzetközi kimutatása és a kivándorlók tájékoztatása a külföldi munkásviszony okról első feltétele a munkanélküliség par excellence nemzetközi leküzdésének. A munkaközvetítés nemzetközi szabályozása is oly kérdés, amely különösen szomszéd országok számára a lehetőségek sorába tartozik. Lesz idő, amikor majd nem fogják megérteni, hogy törődhettek az elküldött áruk sorsával annyira, amikor az emberéket a jó szerencsére bízva, messzi idegenbe engedték anélkül, hogy tájékozva lettek volna az elsőleges életlehetőségekről. Ahogy ma vám és kereskedelmi szerződést kötnek az árupiac szabályozására, úgy fognak majd nemzetközi szerződéseket kötni az emberforgalomra vonatkozólag”.

A bevándorlás szabályozását a szerző nélkülözhetetlennek tartja avégből is, hogy a nagy bevándorlási országok munkásai a munkanélküliség ellen biztosíthatók legyenek.

Ami már most a kivándorlási országok érdekeit illeti, erre vonatkozólag a következő részletet idézzük: „A történelem tanúskodik amellett, hogy azokban az országokban, ahol a gazdasági, szociális és politikai viszonyok csak bizonyos kisebbségnek kedveznek, a kivándorlás volt az a gyorsan és békésen működő szelep, mely a szociális elégedetlenséget − a menekülő forradalmat − elvezette. Különösen ott, ahol hiányzott a hajlandóság a házasság és szülések korlátozására . . . heves és véres osztályharcok léptek fel és ha ezeket elnyomták és a kivándorlás föl nem léphetett, éhség és tömegjárvány tizedelték meg a népességet”.

A kivándorlás határozottan emelőleg hatott a mezőgazdasági munkások bérére és a munkanapok számára. Viszont azonban az már kedvezőtlen jelenség, hogy a nők és gyermekek munkája extenzivitásban es intenzivitásban egyre nagyobb. A szerző a kivándorlás gazdasági és szociális hatásaival és ellenszereivel foglalkozva a következő megállapításokat teszi. 1. Technikailag lehetséges, hogy Európa kivándorlási államaiban a mezőgazdasági több-termelést és ezzel a munkásszükségletet rendkívül mértékben fokozzák. 2. A többtermelés nemcsalk a munkaalkalmakat is szaporítja, hanem a munkabéreket is emeli. 3. Európának egymással szomszédos mezőgazdasági államai a közel jövőben heves versenyt fognak folytatni az emberi munkaerőért. Enneik a versenynek béremelő hatása lesz, amelyet a tartós tengerentúli kivándorlás is fokozni fog. 4. Mennél inkább bírják lekötni népességüket a dél és délkeleteurópai államok, annál nehezebb lesz a fejlődöttebb nyugateurópai államok: gazdasági, helyzete, főleg mezőgazdasága.

A bevándorlási országok érdekeiről szóló fejezetből kiemeljük, hogy a kivándorlásra nagy hatást gyakorol a bevándorlási ország törvényhozása és közigazgatása is. E tekintetben a bevándorlási országok a fejlődés különböző fokai szerint különböző politikát követtek. Amíg a gyarmatokat az anyaország csak szabad zsákmányolási területnek tekinti, oda vezeti le a társadálom veszedelmes elemeit. A deportáció a gyarmatok függetlenítésével véget ér. Míg azonban a gyarmatoknak szükségük van erőteljes bevándorlókra, minden esz-

közzel előmozdítják a bevándorlást. Mihelyt azonban a munkapiac bizonyos telítettséget ér el, elejtik mindenekelőtt a bevándorlás segélyezését és egyre szigorúbb kiválasztással élnek velük szemben.

Ami pedig az egyesület feladatát illeti a munkásvándorlások nemzetközi szabályozása terén, annak mindenekelőtt oda kell irányulni, hogy a modern emberkieserélődés mai anarchikus állapota nemzetközi együttműködéssel kulturáltabb, rendezettebb és magasabbrendű társadalmi folyamattá emeltessék.

A szám még *Hoffmann* Géza és Dr. *Illés* Imre értekezéseit tartalmazza.

Dr. Vajda Mihály.